

Рецензія на книгу
Вогонь у моїх кістках:
авторизована біографія Юджина Х. Петерсона,
перекладача «Послання»

A Burning in My Bones: The Authorized Biography of Eugene H. Peterson, Translator of The Message. By Winn Collier. Colorado Springs, Colorado: WaterBrook, 2021, 368 pp.; ISBN-13978-0735291645 (paperback), 10, 26 USD.

Михайло КОЗАКОВ

Євангельська Реформатська семінарія України, Одеса, Україна

ORCID: 0009-0001-8055-8850

Читання біографій дає своєрідний та цікавий досвід – читач стає здатним зазирнути через плече іншого, спробувати зрозуміти героя, відчувати причини та мотиви, якими той керувався, прожити в скороченому варіанті ще одне життя. Біографія ніколи не буває відірвана від контексту соціальних та історичних змін, оскільки життя і біографа і постаті, яку він описує, вміщає в собі все, що відбувається довкола. «A Burning in My Bones: The Authorized Biography of Eugene H. Peterson, Translator of The Message» саме така книга. Вінн Кольєр створив не панегірик чи агіографічне оповідання, максимально відірване від реального життя, – навпаки: автор показав, наскільки буває складно християнину йти вузькою дорогою до тісних воріт (Мт. 7:13–14). Відвертість Юджина Петерсона стосовно свого життя, служіння та внутрішніх переживань, які Кольєр зібрав зі спогадів, інтерв'ю, щоденників у єдину історію, когось відштовхне, а когось змусить замислитися над складністю людського буття.

Юджин Петерсон (1932–2018) практично невідомий серед українських християн. Тимчасом за 85 років свого життя Петерсон залишив дуже помітний слід в історії церкви ХХ ст. у США та Канаді. Упродовж трьох десятиліть – пастор громади Christ Our King Presbyterian Church, PC (USA), викладач біблійних мов, автор понад 40 книг та перекладу Біблії на сучасну англійську мову (The Message). Рецензія на його біографію є спробою заповнити інформаційну лакуну, а також мотивувати читачів до самостійного ознайомлення із сучасним американським християнським світом.

«A Burning in My Bones» складається з прологу, 17-ти розділів, що поділені на три частини, та епілога. Назва є цитатою з Книги пророка Єремії (20:9) у перекладі The Message. Кожен розділ починається з епіграфа, де цитується або вірш чи вираз відомого американського письменника, або ж сам Юджин Петерсон. Такий прийом допомагає налаштувати читача на подальший роздум над прочитаним. Загалом у композиції книги поділ на частини відіграє важливішу роль, ніж розділи, які, схоже були потрібні лише для того, щоб текст не видавався надто перевантаженим. Відчувається, що Колієр вимушено зупинявся, ніби поспішаючи за героями, життя яких продовжувалося. Тому ми спробуємо піти за задумом автора і подивитися на біографію Петерсона в ширшій перспективі.

Частина перша (розділи 1–7) присвячена опису родини Юджина, його дитинству та юнацьким рокам. Історія розпочинається з предків Петерсона, які емігрують з Норвегії та Швеції до США. Багато уваги приділяється опису штату Монтана та міста Каліспелл, де зростав Юджин. Місто фронтира, засноване за часів просування вглиб континенту, Каліспелл так і лишився осередком життя простих людей серед суворой та величної дикої природи Монтани. Ця єдність із простими людьми та природою є однією з провідних ліній, які пройдуть через усе життя та служіння Юджина Петерсона.

Хлопчик зростав у середовищі п'ятидесятників. Його мати, Евелін, була палкою проповідницею; вона їздила штатом і проводила служіння для багатьох людей. Батько, Дон Петерсон, тримав м'ясний магазин і був шанованою людиною у громаді. Син проповідниці та м'ясника жив, поєднуючи у своєму маленькому всесвіті релігійне світосприйняття, замріяність, любов до природи та книжок і в той же час був частиною доволі жорстокого світу. Кольєр змальовує життя батьків та родичів Юджина, складаючи цей опис із невеликих, але яскравих історій, почасти темних і трагічних. Батька майже ніколи не було вдома – він розбудовував свій бізнес, займався громадською та благодійною діяльністю, але не залишав місця у своєму житті для дружини та дітей. Образа на батька довгі роки переслідуватиме Юджина. Евелін емоційно була більш прив'язана до Юджина, ніж до чоловіка, що теж породжувало у хлопчика додаткові образи на батька. Мине багато років, і останні часи життя Дон та Евелін проведуть разом. Її зга-саючий розум, уражений хворобою Альцгеймера, не завжди впізнаватиме, що це за чоловік живе поряд, але Дон уже нікуди не поспішатиме і до останнього її подиху буде поряд із дружиною.

Юджин отримав ступінь бакалавра з філософії в Тихоокеанському університеті Сієтла. Не маючи бажання бути мобілізованим до лав армії для участі у Корейській війні, він спробував організувати церкву Асамблей Божих у невеличкому містечку. Спроба тривала 18 годин і закінчилася поразкою. Після цього Юджин вирішує отримати духовну освіту, для чого їде до Нью-Йорка та вступає у Теологічну семінарію (NYTS). Кольєр пише про дружбу Юджина з Петом Робертсоном, який пізніше стане відомим телеєвангелістом, знайомство з молодим Гордоном Фі (дослідником Нового Завіту) та служіння з багатьма відомими нині теологами

й дослідниками Біблії. У NYTS Петерсон виявляє здібності до вивчення біблійних мов і згодом отримує ступінь в Університеті Джона Гопкінса із семітських мов. Тоді ж Юджин Петерсон знайомиться з теологією Карла Барта, яка разом з екзистенціальною філософією матиме вплив на становлення його світогляду. У ці роки він виходить за межі п'ятидесятництва й поринає у міжконфесійне середовище: починає практикувати служіння у пресвітеріанських церквах Нью-Йорка, знайомиться з пасторами інших конфесій із різних полюсів теологічного спектра.

У 1958 році Юджин одружується на Джен Стаббз. Бог дасть їм троє дітей, їхній шлюб буде довгим. Джен постійно супроводжуватиме чоловіка і розділятиме з ним усі події життя. Згодом, на завершення його викладацького періоду, у коледжі Ріджент (Ванкувер), ім'я Джен впишуть поруч із чоловіковим у назву кафедри цього навчального закладу – на честь її відданого служіння. Автор книги приділяє багато уваги усім членам родини Петерсонів, відкриваючи перед читачами світ життя пасторської сім'ї, її прекрасні і важкі сторони.

Ключове слово першої частини: *краса*. Краса природи, буденності, життя, людей.

Друга частина (8–14 розділи) розповідає про тридцятилітнє служіння Юджина Петерсона в громаді Christ Our King Presbyterian Church, PC (USA) у Бел-Ейр, штат Меріленд. Описується, як була заснована громада, її контекст (середній клас американців, передмістя, страхи та переживання, пов'язані з «холодною війною», расова сегрегація) та, власне, сам період служіння Петерсона – з 1962 по 1992 рік. На кінець другого десятиліття в Юджина настало вигорання, що призвело пастора до певної кризи та переоцінки цінностей. Проблемі вигорання та внутрішньої боротьби присвячено багато сторінок цієї книги. На початку розбудови Christ Our King Петерсон став дуже схожим на свого батька – діти так само рідко бачили його вдома, як він сам у дитинстві бачив Дона. З часом Юджин усвідомив це і змінився, але діти пастора відверто діляться на сторінках цієї біографії своїми дитячими непростими переживаннями.

Криза та переоцінка цінностей обумовили початок письменницької діяльності Юджина Петерсона, яку він, утім, поєднував із пасторським служінням ще довгі роки. У цій частині книги багато роздумів: про служіння пастора, місце особистого освячення в житті професійного служителя, церковну бюрократію, але постійне й неослабне бажання лишатися вірним Богові у мінливому світі. Поступово популярність книг Петерсона приводить до того, що він починає отримувати запрошення на різні конференції та публічні заходи, і це робить його відомим служителем у США. На початку 90-х настає усвідомлення, що пасторський етап життя завершується – і Петерсон приймає запрошення канадського коледжу Ріджент на посаду викладача духовної теології. У той же час він починає працювати над власним перекладом Біблії.

Ключове слово цієї частини: *вклонімося*, – як заклик пастора почати богослужіння. Цим словом Петерсон почав своє перше недільне служіння у Christ Our King у 1962 і завершив у 1992 році. Іншим ключовим словом є *святість* – воно засвід-

чує постійне бажання Юджина перебувати в присутності Божій та мати такий характер, який буде відображенням дії Божого Слова на нього.

Третя частина (15–17 розділи) охоплює період з 1992 по 2018 рік. У Рідженті Петерсон починає переклад книг Старого Завіту на сучасну англійську мову, застосовуючи для цього підхід динамічної еквівалентності, коли першочерговою метою є донести ідеї та смисли тексту, а не просто зробити дослівний переклад. З 1993 по 2002 рік переклад публікується окремими частинами. The Message викликає неоднозначні реакції – з'являється чимало критики (звучать навіть погрози), та водночас переклад Петерсона отримує й багато схвальних відгуків. Соліст гурту U2, Боно, отримавши примірник The Message, захоплюється ним. Боно читає уривки з цього перекладу на виступах гурту, шукає можливості познайомитися з Петерсоном і така нагода трапляється. Однак Юджина Петерсона не дуже цікавила увага до себе з боку різних знаменитостей та політиків. Дитинство в Монтані, юність у Нью-Йорку і служіння в передмісті навчили його в першу чергу приділяти увагу звичайним людям і бути особливо уважним до знедолених та тих, хто потерпає від різних утисків.

В останні роки життя Петерсона спіткала доля його матері – прогресуюча деменція. Саме в цей період у США почалися серйозні дебати стосовно одностатевих шлюбів. Пресвітеріанська церква США – деномінація, до якої належав під час пастирського служіння Юджин Петерсон, – у 2014 році проголосувала за дозвіл одностатевих шлюбів у межах юрисдикцій громадянських законів. Таке рішення призвело до розколу всередині Presbyterian Church (USA) і спонукало журналістів брати коментарі у різних християнських діячів на цю тему. У 2017 році Юджин Петерсон дає інтерв'ю на Religion News Service, в якому ствердно відповідає «так» на запитання, чи провів би він шлюбну церемонію для гей-пари. Після виходу інтерв'ю вибухнув скандал. Одна частина християн гнівно критикувала Петерсона, інша, ліберальніша – навпаки, схвалювала. Наступного дня з'явилося спростування від Петерсона, де зазначалося, що він є прихильником традиційного шлюбу. Цього разу хвиля гніву здійнялася з боку ліберальної частини християн. Як вказує Кольєр, текст спростування написав видавець Петерсона, узгодивши його з Юджином. Журналіст, який брав інтерв'ю, шкодував, що недостатньо чітко показав позицію Петерсона, оскільки не поставив жодних уточнюючих запитань. Автор біографії доволі докладно описує ці події, але не дає однозначної відповіді щодо позиції Петерсона, хоча при уважному прочитанні складається враження, що він був за одностатеві шлюби, або ж таку його позицію хотіли би бачити інші.

Наступного року Юджин Петерсон помер. Його поховали у дерев'яній труні, яку зробив його син Ерік, що пішов по слідах батька і також став пастором. Ключовим словом цієї частини – і останнім, яке Юджин Петерсон сказав у цьому світі, – було: *дякую*.

«A Burning in My Bones» – нелегка для читання книга. Нелегкою цю біографію робить її людиномірність, яку можна побачити на кожній сторінці. Це оповідь не лише про Юджина Петерсона, але й про покоління багатьох інших людей, які волею

Божою жили на цьому світі. Петерсон усе життя поєднував п'ятидесятницьке коріння з пресвітеріанською формою, що породжувало в ньому жагу до пошуку трансцендентного в іманентному, прагнення побачити образ Божий у кожній людині. Уважне прочитання біографії засвідчить і те, що Петерсон також був бартіанцем: для нього метою служіння було зробити все можливе, щоб людина зустрілася зі Словом Божим. У висновку стає зрозумілою потреба в аналізі теологічного доробку Петерсона, але така робота виходить за межі цієї рецензії та потребує окремої розвідки.

Mykhailo KOZAKOV

Evangelical Reformed Seminary of Ukraine, Odesa, Ukraine

ORCID: 0009-0001-8055-8850

Надійшла до редакції / Received 15.09.2023

Прийнята до публікації / Accepted 11.10.2023